

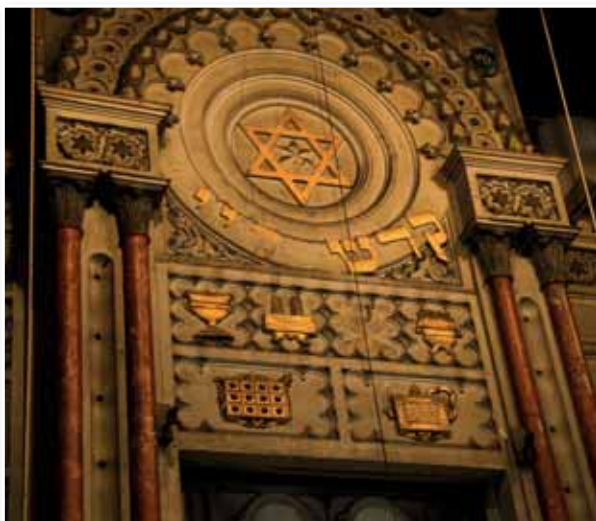
PAMÁTKY PRAHY 8

Libeňská synagoga

Libeňská synagoga

Libeňská židovská čtvrť byla po staroměstském Josefově druhým nejvýznamnějším židovským sídlem na území dnešního hlavního města Prahy. Rozkládala se v prostoru dnešních ulic Voctářovy, Koželužské, Vojenovy a již zaniklých ulic Jirchářské a Kožní. Dnes není možné přesně určit, kdy se zde židé začali usazovat, ale pravděpodobně se tak stalo v první polovině šestnáctého století, v důsledku vypovězení židů z královských měst v letech 1541 a 1557. Stará synagoga z r. 1592, která stála v samém centru libeňské

židovské osady v Koželužské ulici, byla po dvou stoletích užívání roku 1770 přestavěna. Časté povodně, které Libeň odjakživa sužovaly, však způsobily, že synagoga postupně přestala vyhovovat, jelikož spadala do záplavami nejvíce postihované oblasti a zejména v důsledku kruté povodně v roce 1845 se začalo uvažovat o její demolici. Základní kámen ke stavbě nové budovy byl položen 23. listopadu 1846 za přítomnosti arcivévodý Štěpána a nová synagoga byla slavnostně vysvěcena o dvanáct let později.

Trojlodní stavba s obdélníkovým půdorysem dokládá dobu svého vzniku, období raného romantického historismu. Jako architektonický styl byl pro stavbu vybrán oblíbený novorománský sloh s maurskými prvky. Monolitní blok patrové budovy je nad obdélníkovým půdorysem završen nízkou sedlovou střechou. Původní fasáda měla výraznou štukovou výzdobu s obloučkovým dekorem lemujícím korunní římsu i oba štíty. V západním průčelí je trojdílný vysoký vstup s trojicí plechem pobíjených vrat, nad ním umístěné velké půlkruhově zaklenuté okno mělo bohaté štukové lemování s tradičním motivem desatera a Davidovy hvězdy na vrcholu.

Jednoduchá východní fasáda má dodnes zachované kruhové okno, členěné štukovou šesticípou hvězdou s výplněmi z barevného skla. Ke zjednodušení fasády došlo ve třicátých letech 20. století.

Interiér Libeňské synagogy má klasickou bazilikální podobu. Za předsíní s jednoduchým kijorem (umyvadlem k tradičnímu opláchnutí rukou před bohoslužbou) v levé části a se vstupy na dvě protilehlá vřetenová schodiště na galerii je vstup do hlavního prostoru synagogy. Ten má podobu vysokého trojlodí s postranními arkádami galerie, umístěnými vždy na pěti mohutných hranolech pilířů. Arkády jsou v přízemí i v patře půlkruhově křížově zaklenuty a stejný charakter má i čtyřdílná klenba hlavní lodi. Pilíře i pilastry mezi okny mají v přízemí i v patře hlavice se štukovou římsou a polem plastického rostlinného dekoru. Na západě je třetí strana galerie dodatečně rozšířena v nižší úrovni. Stěny a pilíře byly pojednány malovanou imitací mramoru, část štukových dekorů má pestrou polychromii v převládající modré a zelené barvě.

Vnitřní prostor kopíruje uspořádání křesťanských kostelů s lavicemi v řadách, orientovaných k východní straně, kde je umístěna i vyvýšená mramorová bima se stopami po místě, kde stál šulchan (pultík pro čtení z Tóry), a na okraji ozdobné zábradlí. Áron (svatostánek pro umístění Tóry) je dřevěný, tenké sloupky po stranách skříně nesou půlkruhově zakončený nástavec se zlaceným hebrejským nápisem a Davidovou hvězdou ve středu. Pod nimi je série zlacených reliéfních symbolů připomínajících původní Šalamounův chrám v Jeruzalémě. Na vrcholu byla umístěna zlacená řezba Davidovy koruny. Na áronu jsou zachovány zbytky původního elektrického slavnostního osvětlení.

Během druhé světové války byli libeňští židé postupně deportováni do koncentračních táborů. Roku 1941 byla stejně jako ostatní synagogy na území České republiky uzavřena i libeňská synagoga a přeměněna na sklady konfiskovaného majetku židovské obce. Po válce se zdecimovaná židovská obec v Libni neobnovila. Krátce na to posílil antisemitismus pod jinou ideologickou nálepkou, a tak synagoga dále chátrala. Byla nadále využívána jako skladovací prostor, nejprve jako skladiště ovoce, později zde mělo sklad kulis nedaleké divadlo S. K. Neumanna (nyní Divadlo pod Palmovkou). Na konci padesátých let 20. století zde jako kulisák působil Bohumil Hrabal, který v té době bydlel v nedalekém domě Na Hrázi č. 24. V 80. letech bylo v souvislosti s výstavbou stanice trasy metra B Palmovka zbořeno v bezprostřední blízkosti synagogy několik bloků. Tím také definitivně zmizel se synagogou těsně sousedící původní rabinát, který byl správní budovou synagogy i celého židovského města. Samotná synagoga byla na poslední chvíli vyjmuta z demoličního plánu.

Po roce 1989 byla synagoga navráćena Pražské židovské obci a od roku 1995 začalo budovu, známou od té doby jako Synagoga na Palmovce či Libeňská synagoga, pravidelně využívat ke kulturním účelům Sdružení Serpens. Jeho hlavním cílem je pořádání výtvarných, divadelních a hudebních akcí a vzájemné propojování jednotlivých uměleckých oborů.

Libeň Synagogue

The Jewish quarter in Libeň was the second most significant Jewish settlement spanning over today's Prague City area, it was second only to the Old Town Josefov. It stretched between today's streets Voctářova, Kozelužská, Vojenova and the now defunct streets Jirchářská and Kožní. It is no longer possible to define when the Jews started to settle here, but it is probable that it happened in the first half of the sixteenth century as a consequence of the Jews being expelled from king's towns in 1541 and 1557. The old synagogue from 1592, which stood at the very center of the Jewish settlement in Kozelužská Street, was rebuilt in 1770 after being used for two centuries. Frequent floods, which always used to hit Libeň, caused the synagogue to become unfit for use because it stood in an area that was hit the hardest and authorities were considering its demolition especially due to the effects of a severe flood in 1845. The founding stone of the new building was laid on November 23rd 1846 in a ceremony attended by the archduke Štěpán and the new synagogue was festively consecrated twelve years later.

Triple aisle building with a rectangular ground plan proves the time of its establishment, the period of early Roman historicism. The popular Neo Romanesque architectural style with Moor elements was selected for the building. The monolith of the two storey building is capped over the rectangular ground plan by a saddle roof. The original facade had distinct decorative stucco with a core design lining the crown ledge as well as both gables. The western face has a three sectional high entrance with three sheet metal covered portals and placed above this is a large rounded top window, which used to have richly decorated stucco lining with the traditional ten commandment design and the Star of David at the top. A simple east side facade has a preserved round window that contains a six pointed stucco star filled with colored stained glass. The facade was simplified in the 1930's.

The interior of the Libeň synagogue has a traditional basilica resemblance. The entrance to the synagogue's main area hides behind a foyer, which contains a simple sink on the left side for traditional washing of hands before worship and also two solid newel staircases entering the upper balcony that stand opposite each other. The main area is then arranged in a high three aisle style with side upper balcony arcades always placed atop 5 huge pillars. The arcades are semicircular cross arched on the ground floor as well as the second floor and the four sectional dome of the main aisle has the same character. The third upper balcony side at the west is sufficiently expanded in the lower level. Walls and pillars were decorated with a painted marble imitation, part of the stucco décors has a festive polychrome color where blue and green prevail.

The interior space copies the arrangement of Christian churches with rows of pews are situated to the eastern side where we also see the elevated Bimah showing traces of the place for a Shulchan (table for reading from the Torah), and at the edge we have a decorated railing. Aaron (tabernacle for the placement of the Torah) is wooden, thin columns along the sides of the chest bear a semicircular extension with gold Hebrew sign and the Star of David at the center. Underneath these is a series of embossed symbols reminding the original temple of Salomon in Jerusalem. A gold plated carved Crown of David is placed at the top. Some remains of the original electrical festive lighting are preserved atop the Aaron.

During the Second World War the Jews in Libeň were gradually deported to concentration camps. In 1941 the Libeň Synagogue was shut down and converted to a warehouse storing confiscated Jewish property just as all other synagogues in the Czech Republic. After the war the decimated Jewish community was never revived in Libeň. Shortly thereafter anti-Semitism strengthened again, this time under a different ideological label and this caused the synagogue to further dilapidate. It kept being used as a warehouse. Initially as a produce warehouse, later the nearby S. K. Neumann Theater (today's Pod Palmovkou Theater) stored their props here. At the end of the 1950's Bohumil Hrabal worked here as a props technician. At that time he lived in the nearby house Na Hrázi no. 24. Several blocks were taken down in the immediate vicinity of the synagogue in the 1980's relative to the construction of the B line metro stop Palmovka. This has also put a definite end to the original rabbinate, which was the administrative building for the synagogue as well as the entire Jewish town. The synagogue itself was removed from the demolition plans just at the last minute.

Following 1989 the synagogue was returned to the Jewish Community in Prague and since 1995 the building, to that day known under the name Synagogue in Palmovka or Libeň Synagogue, started to be regularly used for social events organized by the Serpens Association. Its main objective is the organization of artistic, theatrical and musical events and the mutual connecting of individual fields of art.

VYDAL ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 8
ODBOR KULTURY

www.praha8.cz

ROK 2010